

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ДОСТУПУ ПІДПРИЄМЦІВ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ ДО ФІНАНСУВАННЯ

(у рамках проекту «Фінансування креативних індустрій» за підтримки УКФ)

Повна версія звіту (із термінологією та скороченнями) доступна за посиланням:
<http://bit.ly/Finance-for-CI>

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Виявлене явище – брак бізнес-компетентностей.

Опитування грантоотримувачів УКФ, випускників СЕР, інтерв'ю із досвідченими підприємцями КІ та дослідження практик краудфандингу показали низький рівень бізнес-компетентностей фінансового та інвестиційного менеджменту, бізнес-планування. Це негативно впливає на динаміку розвитку й зростання бізнесів, їхню сталість, утруднює доступ до фінансування: надавачі коштів не мають проєктів з потенціалом кредитування чи інвестування. Є значний запит на фінансування, але немає сформованого попиту – належно опрацьованих проєктів.

Рекомендації:

- Підсилення навчальних програм формальної та неформальної освіти для представників креативних індустрій щодо фінансового менеджменту й інвестиційної грамотності – *ЗВО, організації неформальної освіти, пріоритети програми «Н.О.Р.Д» Українського культурного фонду, навчальні програми та проєкти міжнародних організацій (програма Creative Spark British Council).*
- Залучення фінансових компаній та банків до створення спільних освітніх ініціатив, щоб представники креативних індустрій могли отримати оптимальні фінансові компетентності – *оператори фінансового ринку, ЗВО, організації неформальної освіти, державні й міжнародні програми та фонди (програма USAID «Трансформація фінансового сектору»).*
- Надання ОКІ ваучерів на професійну підтримку та консультування з питань фінансового управління й планування – *ЦОВВ (Мінекономіки, Мінкульт, Мінрегіон), ОМС, державні й міжнародні програми та фонди.*
- Стимулювання появи експертів-консультантів з фінансів для бізнесів креативних індустрій, які могли б надавати професійну підтримку на одноразовій чи постійній основі, створення баз таких експертів, наприклад, на ресурсах учасників екосистеми креативних індустрій України – *ЦОВВ, ОМС, державні й міжнародні програми та фонди (програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України», програма ЄС EU4Business), оператори екосистеми.*

Виявлене явище – проблеми з ліквідністю (запасом міцності).

Бізнеси креативних індустрій мають проблему із фінансовою ліквідністю. Вона зазвичай не перевищує трьох місяців, до того ж, карантинні обмеження погіршили ситуацію. Малий запас міцності не лише не дає змоги задовольняти поточні потреби бізнесу, а й перешкоджає його розвитку та масштабуванню.

Рекомендації:

- Підвищення компетентності управління ліквідністю та фінансового управління й планування серед підприємців креативних індустрій завдяки посиленню відповідної складової навчальних програм формальної й неформальної освіти – *ЦОВВ (Міносвіти, Мінекономіки), ЗВО, організації неформальної освіти, пріоритети програми «Н.О.Р.Д» Українського культурного фонду, навчальні програми й проєкти міжнародних організацій.*
- Стимулювати появу експертів-консультантів із фінансів для бізнесів креативних індустрій, створити бази таких експертів, які надавали б консультаційну допомогу щодо поліпшення запасу міцності (на рівні фінансової менеджменту та інвестиційної грамотності загалом) – *ЦОВВ, ОМС, державні й міжнародні програми та фонди, оператори екосистеми.*

- Промоція фінансових механізмів, що дають змогу підвищити ліквідність – залучення капіталу від інвесторів, довгострокових позик; а за наявності обтяжливих боргових зобов'язань – рефінансування дебіторської заборгованості (наприклад, шляхом факторингу) – *фінансові установи, ЦОВВ, ОМС, державні й міжнародні програми та фонди, оператори екосистеми.*

Виявлене явище – недостатня розвиненість екосистеми підтримки, брак майданчиків та посередників.

Саме розвиненість екосистеми креативних індустрій відрізняє країни ЄС від України: у них економічний потенціал KI розкритий краще. Ключовою, виявленою під час дослідження, проблемою для залучення інвестицій є брак майданчиків для зустрічі бізнесів і надавачів інвестицій, а також брак знань з обох сторін про можливі формати співпраці. Розвиток екосистеми для креативних індустрій має бути одним з інструментів політики регіонального розвитку з відповідними інструментами фінансування.

Рекомендації:

- Розвиток майданчиків, де зустрічалися б надавачі фінансування (бізнес-янгели, інвестори) та потенційні реципієнти; розвиток клубів бізнес-янгелів при університетах, хабах, креативних коворкінгах тощо – *ЦОВВ (Мінкульт, Мінекономіки, Мінрегіон), ОМС, ЗВО, організації неформальної освіти, державні й міжнародні програми та фонди, оператори екосистеми.*
- Підтримка наявних і створення нових операторів екосистеми креативних індустрій – агенцій економічного розвитку, організацій підтримки, професійних спільнот і мереж, які організовували б майданчики та формати співпраці надавачів й отримувачів фінансування. Упровадження конкурсної грантової підтримки операторів екосистеми на місцевому рівні для створення таких майданчиків та підтримки проєктів залучення фінансування – *ЦОВВ (Мінкульт, Мінекономіки, Мінрегіон), ОМС, державні й міжнародні програми та фонди (Європейський Союз), оператори екосистеми.*
- Інформування про майданчики та можливості для залучення фінансування серед представників KI; підвищення їхньої фінансової й інвестиційної грамотності – *ЦОВВ (Мінкульт, Мінекономіки, Міносвіти), ОМС, ЗВО, організації неформальної освіти, державні й міжнародні програми та фонди, оператори екосистеми.*

Виявлене явище – грантування без довгострокового бачення розвитку продукту.

Досвідчені представники бізнесів KI використовують гранти як додаткове джерело для фінансування нових проєктів (продуктів), розробки мінімально життєздатного продукту та зниження ризиків. Проте більшість грантодавців не фокусується на майбутній комерціалізації проєктів (продуктів), які вони фінансують. Відповідно, їхні грантоотримувачі теж сприймають гранти як спосіб залучення коштів для проєктів (продуктів), у комерційній успішності яких вони не впевнені.

Рекомендації:

- Більше артикулювати на можливостях використання грантів для створення мінімально життєздатних продуктів чи запуску нових проєктів, які згодом будуть самофінансуватися або фінансуватися з інших джерел (кредитування, бізнес-янгели, інвестори, клуб інституційної підтримки тощо) – *ЗВО, організації неформальної освіти, міжнародні донори, державні й місцеві програми та фонди (УКФ).*

- Запровадження окремих програм підтримки (фінансової та нефінансової), зокрема конкурсів, грантів, менторської підтримки для проєктів КІ, які мають високий потенціал для комерціалізації – **міжнародні донори, державні й місцеві програми та фонди.**
- Створення окремих програм для дофінансування проєктів (продуктів) ОКІ. Наприклад, у форматі 50/50 – половина коштів на реалізацію проєкту (запуск продукту) надається на безповоротній основі за умови, що бізнес (організація) надасть іншу половину необхідної суми із власних джерел – **міжнародні донори, державні й місцеві програми та фонди.**

Виявлене явище – консерватизм традиційних надавачів фінансування.

Банківські установи, бізнес-янгіли, інвестори та інші надавачі фінансів не розуміють специфіки креативних індустрій, а тому не адаптують свої пропозиції та запити для них. Традиційні схеми й критерії відбору для надання фінансування (наприклад, наявність фізичних активів для застави) часто є не релевантними для креативних індустрій, що створює бар'єри та перешкоди для залучення коштів.

Рекомендації:

- Роз'яснення надавачам фінансування особливостей сфери КІ та можливих форматів роботи. Наприклад, використання майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності як застави – **ЦОВВ, ОМС, державні й міжнародні програми та фонди, оператори екосистеми.**
- Поширення напрацьованого у межах проєкту механізму кредитування під заставу частки від бізнесу на умовах ведення спільної діяльності – **ЦОВВ (Мінкульт, Мінекономіки), організації підтримки бізнесу, оператори екосистеми креативних індустрій.**
- Розробка та запровадження нових форм кредитування: під заставу інтелектуальних прав; конвертовані позики; кредити під заставу майбутніх продажів; під заставу надходжень за договором та ін. – **існуючі та зацікавлені надавачі фінансування, фінансові установи.**
- Розвиток мікрокредитних організацій, які надавали б невеликі кредити (до €25 тис.), у тому числі й бізнесами КІ – **ЦОВВ (Мінкульт, Мінекономіки), ОМС, державні й міжнародні програми та фонди, фінансові установи.**
- Запровадити факторинг для платформ, які використовуються креативними бізнесами (Vci.Свої, Crafta.ua, UAmade та ін.), для отримання кредитних коштів під заставу права вимоги за продажами – **банківські установи, державні й міжнародні програми та фонди (програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України», програма ЄС EU4Business), оператори екосистеми.**
- Стимулювати появу спеціалізованих клубів бізнес-янгілів, які зосереджувалися б на конкретних сферах (індустріях, темах, трендах, технологіях) та надавали невеликі інвестиції (до 1 млн грн). Надавачі фінансування матимуть краще розуміння сфери, а потенційні отримувачі знатимуть, до кого звертатися за фінансуванням (сигналізування появи ринку) – **ЦОВВ (Мінекономіки, Мінрегіон, Мінкульт), ОМС, державні й міжнародні програми та фонди, оператори екосистеми.**
- Розробка та експертна підтримка програм співфінансування для проєктів, фінансованих бізнес-янгілами, із державних та місцевих бюджетів чи програм міжнародної технічної допомоги – **ЦОВВ, ОМС, державні й міжнародні програми та фонди (програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України», програма ЄС EU4Business), оператори екосистеми.**

Виявлене явище – обмежені можливості використання потенціалу краудфандингу.

Українські ОКІ доволі добре вміють залучати кошти завдяки колективному фінансуванню. Проте часто вони неадекватно оцінюють ресурсозатратність проведення кампаній. Крім цього, чимало ефективних видів краудфандингу недоступні українським ОКІ через відсутність відповідних умов, операторів екосистеми та через брак знань про такі види.

Рекомендації:

- Розвиток компетентностей ОКІ у проведенні краудфандингових кампаній, зокрема: планування ресурсів, опис очікуваних результатів, зіставлення зисків та витрат, обрахунок вартості проведення кампанії – *ЗВО, організації неформальної освіти, пріоритети програми «Н.О.Р.Д» Українського культурного фонду, навчальні програми й проекти міжнародних організацій, краудфандингові платформи.*
- Створення каталогу фахівців із краудфандингу – індивідуальних консультантів та маркетингових агенцій, – *які надавали б консультації та допоміжні послуги під час планування й проведення кампаній – оператори екосистеми.*
- Промоція платформ краудфандингу серед інвесторів як ще одного майданчика пошуку потенційних бізнесів для капіталізації – *ЦОВВ (Мінекономіки, Мінкульт), ОМС, краудфандингові платформи, інші оператори екосистеми.*
- Посилення наявних та створення нових платформ, які сприяли б розвитку нових для України видів краудфандингу – *краудінвестингу, краудлендингу, індивідуального краудфандингу – ЦОВВ (Мінекономіки), ОМС, краудфандингові платформи, інші оператори екосистеми.*
- Промоція краудфандингу серед локальних спільнот як виду фінансування власних місцевих ініціатив – *ЦОВВ (Мінрегіон), ОМС.*

Виявлене явище – відсутність умов для певних видів фінансування.

Українським ОКІ поки що недоступний ряд механізмів фінансування, які вже ефективно працюють у країнах Євросоюзу. Це ще одна перешкода для розвитку бізнесів КІ в Україні.

Рекомендації:

- Запровадити механізм стимулювання практики фінансової підтримки культурних проектів та операторів креативних індустрій, зокрема, прирівняти внески на підтримку ОКІ до витрат (для юридичних осіб на загальній системі оподаткування) та проаналізувати інші механізми податкового заохочення меценатства (прийняти закон України «Про меценатство») – *ВРУ, ЦОВВ, Державна податкова служба України.*
- Запровадити регулювання сфери альтернативного фінансування відповідно до практики ЄС, яке дало б змогу запрацювати таким видам краудфандингу, як краудлендинг та краудінвестинг із забезпеченням захисту інтересів бекерів – *ВРУ, НБУ, Мінекономіки, Державна податкова служба України, проекти міжнародної технічної допомоги (програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України»), оператори екосистеми, краудфандингові платформи.*
- Удосконалення інструментів венчурного інвестування, що також стимулювало б розвиток венчурної філантропії – *ВРУ, ЦОВВ (Мінекономіки, Мінкульт), оператори екосистеми, краудфандингові платформи.*

- Надання можливості організаціям без статусу фінансової компанії (ліцензії) надавати відсоткові мікрокредити іншим бізнесам й організаціям – *ВРУ, НБУ, ЦОВВ (Мінекономіки, Мінкульт)*.
- Спростити умови ліцензування для фінансових компаній, які (у тому числі) кредитуватимуть операторів креативних індустрій (у межах загального спрощення таких умов). Вирішити проблемне питання зі статусом неприбутковості кредитних спілок, створивши можливості використання цієї форми для потреб креативних індустрій – *ВРУ, НБУ, ЦОВВ (Мінекономіки)*.

Виявлене явище – можливості для розвитку гібридних форматів фінансування.

В Україні активно розвиваються нові форми фінансування комерційних операторів креативних індустрій – грантове фінансування (програми УКФ, гранти USF), субсидійовані кредити (програма «Доступні кредити 5-7-9%»), надання гарантій тощо. Такі механізми й інструменти надаються для поєднання (гібридизації) потреб операторів креативних індустрій.

Рекомендації:

- Упровадити механізм факторингу для проєктів УКФ, зокрема на базі існуючих факторингових майданчиків – *УКФ, проєкти міжнародної технічної допомоги (програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України»), банківські установи*.
- Розробити й розпочати спільну програму УКФ та USF для запуску нових креативних бізнесів (використовуючи компетентності УКФ у підтримці інноваційних культурних продуктів, а USF – в оцінюванні бізнес-потенціалу стартап-проєктів) – *УКФ, USF*.
- Удосконалити механізм програми «Доступні кредити 5-7-9%» для потреб операторів креативних індустрій (креативних бізнесів) через можливість використовувати майнові права на об'єкти інтелектуальної власності для застави – *ЦОВВ (Мінфін, Мінекономіки, Мінкульт), Фонд розвитку підприємництва*.
- Розробити й запустити новий механізм грантового фінансування розробки нових видів продукції (УКФ) із можливістю отримати кредити програми «Доступні кредити 5-7-9%» для виводу продукції на ринок – *ЦОВВ (Мінфін, Мінекономіки, Мінкульт), Фонд розвитку підприємництва, УКФ*.
- Розпочати процес переговорів із Євросоюзом про можливість приєднання до гарантійного інструменту культурних і креативних індустрій Cultural and Creative Sectors Guarantee Facility програми ЄС «Креативна Європа» – *Мінкульт, УКФ, представництво ЄС в Україні*.
- Напрацювати правовий механізм створення місцевих фондів «тихого» інвестування, що фінансуються з коштів місцевих бюджетів, для інвестування та співінвестування з приватними інвесторами (синдикатами бізнес-янголів) у креативній індустрії – *ЦОВВ (Мінекономіки, Мінкульт, Мінрегіон), ОМС, оператори фінансового ринку*.

ПРО ПРОЄКТ

Проєкт «Фінансування креативних індустрій» мав на меті дослідити потребу креативних індустрій у фінансуванні та готовність надавачів фінансування (банків, фондів, інвесторів, клубів бізнес-янголів) цю потребу задовольнити, знайти потенційні точки дотику.

Практична цінність проєкту полягає у розробці типових документів для інвестування у креативні індустрії та кредитування операторів креативних індустрій, розробці моделей фінансування та стратегічних рекомендацій, які допоможуть покращити залучення капіталу для операторів креативних індустрій.

Партнером проєкту є агенція економічного розвитку PPV Knowledge Networks.

PPV Knowledge Networks – агенція економічного розвитку. PPV Knowledge Networks займається розвитком бізнесів та міжсекторних зв'язків. Практики: креативна економіка, зелена економіка, розвиток МСП, місцевий економічний розвиток, бізнес-консалтинг, грантовий менеджмент. Агенція надає послуги з проєктного менеджменту, консалтингу, аналітики для бізнесу та організацій. Працює у Львові з 2008 року.

Проєкт реалізувався за підтримки Українського культурного фонду.

Український культурний фонд (УКФ) – державна установа, заснована у 2017 році. Діяльність Фонду орієнтована на розвиток національної культури всередині країни та її популяризацію за кордоном. Фонд забезпечує сприятливі умови для розвитку інтелектуального та духовного потенціалу особистості і суспільства, широкий доступ громадян до національного культурного надбання, підтримує культурне розмаїття та інтеграцію української культури у світовий культурний простір.

Автори: Володимир Воробей, Марта Кобринович, Лілія Кривецька, Назар Гудз, Марія Кравченко, Ігор Лісний, Ольга Гуцол, Володимир Крижанівський

Юридична складова: Анна Мацюк, Микола Костюк, Тетяна Шиманська

Фінансування креативних індустрій. Аналітичний звіт – Львів., 2020.